

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

«Təsdiq edirəm»:
Tədris məsələləri üzrə prorektor vəzifəsini
icra edən: dos.Z.Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 060115- İbtidai sinifdə tədrisin metodikası və metodologiyası

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f. Ana dili təliminin elmi-nəzəri əsasları

Fənn üzrə proqram LDU Elmi-metodik şurasının 18.XI.2015-ci il tarixli iclasının qərarı ilə (protokol №12) təsdiq edilmişdir.

Kodu: MIF-B04.5

Tədris ili: II (2025-2026.) Semestr: III

Tədris yükü: cəmi:240 saat. Auditoriya saati – 45 (30 saat müh., 15 saat sem.)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 8 kredit

Auditoriya №:311

Saat: V gün I saat müəhazirə, V gün III saat seminar.

II.Müəllim haqqında məlumat: Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: **Əliyev Ayəddin, fil.e.n., dosent**

Məsləhət günləri və saati: III gün saat 9⁰⁰-13⁰⁰.

E-mail ünvanı: Ayeddin59@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H.Abdullayev küçəsi, 22, 2 saylı tədris korpusu

III.Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. A. Abdullayev.Orta məktəbdə Azərbaycan dili tədrisinin metodikası (ali məktəb tələbələri üçün dərslik), Bakı, "Maarif" nəşriyyatı, 1978
2. Şəlalə Nəbiyeva. Ana dili tədrisi metodikasının aktual problemləri(**Metodik vəsait**)
3. Bəliyev H. Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası, Bakı, 2012.

Əlavə ədəbiyyat

4. Kurrikulim, jurnalı, I-IV saylar
- 5.Z.Veysova. Fəal / interaktiv təlim.
6. Y.Kərimov.İbtidai siniflərdə ana dilinin tədrisi metodikası
- 7.Orta məktəbdə Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası, Bakı, I-II hissələr
8. AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRİ ÜÇÜN AZƏRBAYCAN DİLİ ÜZRƏ TƏHSİL PROQRAMI (KURİKULUMU) (I - XI siniflər)

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Məlum olduğu kimi, 1999-cu ildən Azərbaycanda təhsil islahatları başlanmışdır. Təbii ki, burada əsas məqsəd təhsilimizi dünya standartlarına bərabərləşdirməkdir. Bu gün Azərbaycan məktəblərində şagirdlərin oxumağa marağının azalması, məktəblərdə bəzən anormal vəziyyətlərin yaranması da bu islahatların aparılmasını zəruri etmişdir. Məktəbdə Ana dili fənni çox müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Təbii ki, bütün elmlərə yol bu fəndən keçir. Başqa sözlə, bu fənn nə qədər yaxşı, effektiv mənimsədilərsə, ümumitəhsil də uğurlu olacaq. Bu sahədə böyük işlər görülmüş, yeni-yeni üsullar tətbiq edilmiş, nailiyyətlər qazanılmışdır. Lakin etiraf etməliyik ki, bu sahədə hələ də müəyyən qüsurlar və obyektiv problemlər mövcuddur. İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili təliminin aktual problemləri fənni ölkənin təhsil sistemində bu fənnin tədrisi ilə bağlı mövcud olan çətinliklər və inkişaf etməli sahələrə aiddir. Bu problemlər təhsil siyasəti, metodika, müəllim hazırlığı, şagirdlərin dil bilikləri və digər aspektlərə bağlıdır. Azərbaycan dili təliminin məqsədi şagirdlərə dilin qrammatik, leksik və üslubi xüsusiyyətlərini mənimsətmək, onları düzgün danışmaq və yazı bacarıqları ilə təmin etməkdir. Lakin bu məqsədlərə nail olmaqda müxtəlif çətinliklər mövcuddur. Müəllimlərin peşəkar inkişafı, tədris metodlarının yenilənməsi, texnologiyanın daha səmərəli tətbiqi və şagirdlərin dil bacarıqlarının müxtəlif yollarla gücləndirilməsi bu problemlərin həllində əsas amillərdir. Bu fəndə məhz bu məsələlərə diqqət yetirilir, bəzi problemlərin həlli yolları göstərilir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar bilir.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Cəmi: 45 saat . Mühazirə 30 saat , seminar 15 saat.

Plan: Cəmi: 45 saat . Mühazirə 30 saat , seminar 15 saat.			
№	Keçiriləcək mühazirə məşğələləri	Saat	
		Müh.	Tarix
I kollokvium mövzuları			
1	Ana dili fənninin əhəmiyyəti və vəzifələri PLAN: 1. Ana dili fənninin əhəmiyyəti və vəzifələri. Mənbə: [2,4,7]	2	
2.	Ana dili təliminin nəzəri əsasları PLAN: 1.Ana dili təliminin nəzəri əsasları Mənbə: [1,6,7,8]	2	
3.	Ana dili tədrisinin tarixi ənənələri PLAN: 1. Ana dili tədrisinin tarixi 2. Tədris işində klassiklərin əsərlərindən istifadə. Mənbə: [2,4,5,7,8]	2	
4.	Ana dili dərslərinin tarixi. XIX əsrin II yarısında dərslərlər PLAN: 1. Ana dili dərslərinin tarixi 2. "Kitabi-türki" və "Tacül-kütub" dərslərləri Mənbə: [2,4,5,6,7,8]	2	
5.	XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində yaranan dərslərlər və onun əsas xüsusiyyətləri PLAN: 1. Çernyayevskinin «Vətən dili» dərsləri. 2 . "II il" dərsləri Mənbə: [2,4,5,6,7,8]	2	
6.	Sovet dönməndə dərslərlər və onun əsas xüsusiyyətləri PLAN: 1. Sovet dönməndə dərslərlər və onun əsas xüsusiyyətləri Mənbə: [2,4,6,7,8]	2	
7.	Ana dilinin tədrisinə dair müasir təhsil nəzəriyyələri PLAN: 1. Qardnerin "Çoxşaxəli əqli qabiliyyətlər" nəzəriyyəsi 2. Konstruktivizm nəzəriyyəsi Mənbə: [2,3,4,5,7,8]	2	
II kollokvium mövzuları			
8.	İntellektin 7 tipi	2	

	PLAN: 1. İntellektin 7 növü Mənbə: [2,4,7,8]		
9.	Təfəkkürün növləri PLAN: 1. Təfəkkürün növləri Mənbə: [2,4,8]	2	
10.	Məktəbəqədər dövrdə ana dilinin mənimsədilməsi məsələləri PLAN: 1. Məktəbəqədər dövrdə ana dilinin mənimsədilməsində uşaq folklorunun 2.Təfəkkürün müstəqilliyi məsələsi Mənbə: [3,4,5,6,7,8]	2	
11.	Yeni tipli ədəbiyyatın yaradılması zərurəti PLAN: 1. Yeni tipli ədəbiyyatın yaradılması zərurəti Mənbə: [1,2,5,6,7,8]	2	
12.	Uşaq intellektinin yaradılması PLAN: 1. Uşaq intellektinin yaradılması 2.“Müəllim üçün vəsait”in əsas xüsusiyyətləri Mənbə: [1,2,3,7,8]	2	
13.	Əlifbayaqədərki dövr və onun xüsusiyyətləri PLAN: 1. Əlifbayaqədərki dövr və onun xüsusiyyətləri Mənbə: [1,5,6,7,8]	2	
14.	Müasir dərs və ona qoyulan tələblər PLAN: 1. Müstəqil düşüncəli şagird yetişdirməyin elmi istiqamətləri 2. İntellektin cəmiyyətdəki mövqeyi və əhəmiyyəti 3. Interaktiv iş formaları 4.Fəal təlimin metod və texnikaları 5.Fəal dərslərin mexanizm və mərhələləri Mənbə: [1,2,3,7,8]	2	
15.	Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi PLAN: 1. Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi 2. Qrup işinin qiymətləndirilməsi 3. Qiymətləndirmə üsulları Mənbə: [1,2,3,5,8]	2	

№	Keçiriləcək seminar məşğələləri	Saat	
		Sem.	Tarix
1	“Ana dili təliminin elmi-nəzəri əsasları” fənninin mövzusu, məqsəd və vəzifələri	2	
2.	Ana dili tədrisinin və dərsliklərinin tarixi ənənələri	2	
3.	Ana dili tədrisinə dair müasir təhsil nəzəriyyələri	2	
4.	Məktəbəqədər dövrdə dilin mənimsənilməsi imkanları	2	
5.	Əlifbayaqədərki dövr və onun əsas xüsusiyyətləri	2	
6	Müasir dərs və ona qoyulan tələblər	2	
7	Müstəqil düşüncəli şagird yetişdirməyin elmi istiqamətləri	2	
8	Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi	1	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:Tələbələr aşağıdakıları bilməlidirlər: - Ana dili fənninin əhəmiyyəti və vəzifələrini; - Ana dili təliminin nəzəri əsaslarını; - Müasir təlim strategiyalarını;

- İbtidai siniflərdə tətbiq olunan təlim üsullarını; - Ana dili tədrisinə aid müasir təhsil nəzəriyyələrini bilməlidir.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Ana dili tədrisinin əhəmiyyətinin zəruriliyini öyrənir;
- Ana dili tədrisinin nəzəri əsaslarına yiyələnir;
- Ana dili tədrisi və dərsləklərinin tarixini öyrənir;
- Ana dilinin tədrisi ilə əlaqədar müasir təhsil nəzəriyyələrinə yiyələnir;
- Müasir dövrdə Ana dili tədrisinə qoyulan tələbləri mənimsəyir;
- Uşaq ədəbiyyatının yaradılmasının spesifik xüsusiyyətlərinə yiyələnir;
- Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi yollarına yiyələnir.
- Azərbaycan dili fənninin təlimində üzə çıxan əsas problemləri müəyyən edir.
- Mövcud kurikulum sənədlərini və dərsləkləri təhlil edir.
- Şagirdlərin yaş və fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq təlim strategiyalarını əsaslandırır.
- Azərbaycan dili təlimində innovativ metod və texnologiyalardan istifadə edir.
- Şagirdlərin nitq bacarıqlarının inkişafında müşahidə olunan çətinlikləri izah edir.
- Dil bacarıqlarının formalaşdırılmasında integrativ yanaşmanın əhəmiyyətini izah edir.
- Müasir qiymətləndirmə yanaşmalarını Azərbaycan dili təliminə tətbiq edir.
- Azərbaycan dili təlimindəki problemlərə dair tədqiqat aparır və nəticələr çıxarır.

XIII. Tələbələrə fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Ana dili fənninin əhəmiyyəti və vəzifələri.
2. Ana dili təliminin nəzəri əsasları
3. Ana dili tədrisinin tarixi
4. Tədris işində klassiklərin əsərlərindən istifadə
5. Ana dili dərsləklərinin tarixi. XIX əsrin II yarısında dərsləklər.
6. "Kitabi-türki" və "Tacül-kütub" dərsləkləri
7. XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində yaranan dərsləklər və onun əsas xüsusiyyətləri
8. Çernyayevski və onun "Vətən dili" dərsləri
9. "II il dərsləri" və onun özəllikləri
10. Sovet dönəmində dərsləklər və onun əsas xüsusiyyətləri

II KOLLOKVİUM SUALLARI:

1. Ana dilinin tədrisinə dair müasir təhsil nəzəriyyələri
2. İntellektin 7 tipi
3. Təfəkkürün növləri
4. Məktəbəqədər dövrdə ana dilinin mənimsədilməsində uşaq folklorunun rolu
5. Əlifbayaqədərki dövr və onun əsas xüsusiyyətləri
6. Müasir dərse verilən tələblər
7. Müstəqil düşüncəli şagird yetişdirilməsinin elmi istiqamətləri
8. İnteraktiv iş formaları
9. Fəal təlimin metod və texnikaları
10. Fəal dərslərin mexanizm və mərhələləri

2. Azərbaycan dili təliminin nəzəri əsasları
3. Azərbaycan dili tədrisinin tarixi
4. Tədris işində klassiklərin əsərlərindən istifadə
5. Ana dili dərslərinin tarixi.
6. XIX əsrin II yarısında dərslərlər.
7. "Kitabi-türki" dərsləri
8. "Tacül-kütub" dərsləri
9. XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərində yaranan dərslərlər və onun əsas xüsusiyyətləri
10. Çernyayevskinin "Vətən dili" dərsləri
11. "II il dərsləri" və onun özəllikləri
12. Sovet dönəmində dərslərlər və onun əsas xüsusiyyətləri
13. Qardnerin "Çoxşaxəli əqli qabiliyyətlər" nəzəriyyəsi
14. Konstruktivizm nəzəriyyəsi
15. İntellektin 7 tipi
16. Təfəkkürün növləri
17. Məktəbəqədər dövrdə ana dilinin mənimsədilməsində uşaq folklorunun rolu
18. Təfəkkürün müstəqilliyi məsələsi
19. Yeni tipli ədəbiyyatın yaradılması zərurəti
20. Uşaq intellektinin yaradılması
21. "Müəllim üçün vəsait" in əsas xüsusiyyətləri
22. Əlifbayaqədərki dövr və onun əsas xüsusiyyətləri
23. Müasir dərse verilən tələblər
24. Müstəqil düşüncəli şagird yetişdirilməsinin elmi istiqamətləri
25. İntellektin cəmiyyətdəki mövqeyi və əhəmiyyəti
26. İnteraktiv iş formaları
27. Fəal təlimin metod və texnikaları
28. Fəal dərslin mexanizmləri
29. Fəal dərslin mərhələləri
30. Şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi
31. Qiymətləndirmənin obyektivliyinin təmin edilməsi
32. Qrup işinin qiymətləndirilməsi
33. Qiymətləndirmənin növləri

İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrasının 05 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

Fənn müəllimi:

dos. A.B.Əliyev

dos. A.B.Əliyev